

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ВИМОГ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

FEATURES OF FORMATION OF MODERN REQUIREMENTS TO THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF NATIONAL POLICE EMPLOYEE

Стаття присвячена одній з актуальних проблем розвитку професіоналізму та іміджу поліцейського відповідно до сучасних вимог професійної діяльності працівників Національної поліції. Однією з умов ефективної поліцейської діяльності виступає високий професіоналізм працівника Національної поліції — інтегральна характеристика особистості, яка визначає міру оволодіння нею змістом, засобами та способами вирішення професійних завдань. Висвітлюються обов'язкові вимоги до прийняття на службу та вимоги до професійно-психологічного відбору майбутніх працівників поліції, необхідні конструкти розвитку професіоналізму працівника Національної поліції. Невід'ємною складовою сучасних вимог до професійної діяльності працівника Національної поліції є комунікативна компетентність, яка забезпечує такі функції спілкування, як: перцептивну, інтерактивну та діяльнісну. У статті проаналізовано головні нормативні документи, які регламентують проведення професійного навчання поліцейських, а також нормативно-правова база, згідно якої відбувається професійний психологічний відбір кандидатів для служби до Національної поліції України. Внаслідок відбору можна прогнозувати, чи освоїть людина ті професійні навички й уміння, які необхідні для оволодіння професією поліцейського; чи зможе в подальшому дана особа виконувати певну роботу; в якій службі даний кандидат буде найефективніший. Доведено, що імідж працівника Національної поліції визначає не лише авторитет і повагу до нього, а й стає обов'язковим чинником, від якого залежить престиж цієї професії. Визначено такі напрями формування позитивного іміджу поліції: удосконалення системи професійного відбору та професійної психологічної підготовки фахівців; проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо функцій та обов'язків як власне поліцейських, так і пересічних громадян, інформування щодо результатів діяльності поліції, надання правової допомоги населенню; формування корпоративної культури Національної поліції України.

Ключові слова: працівник Національної поліції, ефективна поліцейська діяльність, комунікативна компетентність, імідж, професіоналізм, професійна підготовка, діджиталізація.

The article is devoted to one of the urgent problems of developing professionalism and the image of a police officer in accordance with the modern requirements of the professional activity of the National Police. One of the conditions for effective police activity is the high professionalism of the National Police officer — an integral characteristic of the personality, which determines the degree of mastery of the content, means and methods of solving professional tasks. The mandatory requirements for admission to service and the requirements for the professional and psychological selection of future police officers, the necessary constructs for the development of the professionalism of the National Police officer are highlighted. An integral component of the modern requirements for the professional activity of the National Police officer is communicative competence, which provides such communication functions as: perceptual, interactive and activity. The article analyzes the main regulatory documents that regulate the conduct of professional training of police officers, as well as the regulatory and legal framework according to which the professional psychological selection of candidates for service in the National Police of Ukraine takes place. As a result of the selection, it is possible to predict whether a person will master the professional skills and abilities necessary to master the profession of a police officer; whether this person will be able to perform a certain job in the future; in which service this candidate will be the most effective. It has been proven that the image of a National Police employee determines not only the authority and respect for him, but also becomes an obligatory factor on which the prestige of this profession depends. The following directions for forming a positive image of the police have been identified: improving the system of professional selection and professional psychological training of specialists; conducting explanatory work among the population regarding the functions and responsibilities of both police officers themselves and ordinary citizens, informing about the results of police activities, providing legal assistance to the population; forming the corporate culture of the National Police of Ukraine.

Key words: National Police officer, effective police work, communication competence, image, professionalism, professional training, digitalization.

УДК 159.98

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/81.1.31>

Козубенко І.В.,

ст. викладач кафедри мовної підготовки Національної академії внутрішніх справ

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Захист основних прав і свобод людини, підтримання законності та внутрішнього порядку, попередження злочинності та забезпечення суспільної безпеки є однією з важливих функцій демократичної правової держави, задля досягнення якої важливу роль відіграє поліція, як структура, що виконує правоохоронну функцію, забезпечує захист та безпеку держави та її громадян.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII, Національна поліція України — центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху.

Перед працівниками Національної поліції постають завдання:

- забезпечення публічного порядку та безпеки, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

- запобігання, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень;

- забезпечення безпеки дорожнього руху, організація контролю за дотриманням законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху, а також удосконалення регулювання дорожнього руху з метою забезпечення його безпеки;

- надання допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій її потребують [1].

Окрім володіння спеціальними професійними знаннями, уміннями та навичками, працівник Національної поліції має бути психологічно готовим до дій в особливих і екстремальних умовах, спілкуванні з громадянами різних соціальних груп та вікових категорій, швидко реагувати на різноманітні події, ризикуючи своїм життям і здоров'ям [2]. Суб'єктом, як інтегруючим компонентом, який здійснює психологічні, юридичні заходи впливу на об'єкт у відповідності з законом, виступає особистість. Однією з умов ефективної поліцейської діяльності виступає високий професіоналізм працівника Національної поліції – інтегральна характеристика особистості, яка визначає міру оволодіння нею змістом, засобами та способами вирішення професійних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивченням даної проблеми займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Особливості професійної діяльності працівників Національної поліції вивчали В.Г. Андросюк, В.І. Барко, Д.О. Александров, Л.І. Казміренко, І.В. Клименко, О.І. Кудерміна, В.О. Коновалова, І.М. Охріменко, О.В. Романенко та ін., шляхи формування психологічної готовності до професійної діяльності поліцейських вивчали О.В. Тімченко, В.В. Барко, вивченням психологічного забезпечення поліцейських і військовослужбовців Національної гвардії займалися О.М. Цільмак, С.І. Яковенко та ін.. Зарубіжні вчені, такі як С. Мадді, Д.М. Хошаб, Кіт Дженсен, Е. Картер, Джон Лу, Р. Харві.

Виділення раніше невирішених частин проблеми. Ефективність реалізації мети діяльності Національної поліції залежить від рівня професіоналізму кожного працівника Національної поліції. Професіоналізм в контексті інтеграції особистості у професійну діяльність дає змогу визначити вимоги та кваліфікаційні критерії на різних етапах професіоналізації, професійні якості працівника Національної поліції. Вчені занадто мало уваги приділяли проблемі формування професіоналізму поліцейських як чиннику службової кар'єри.

Мета статті. Для формування професіоналізму працівника Національної поліції необхідне поєднання навчання, життєвого і професійного

досвіду разом з внутрішнім станом поліцейського, його здатністю та бажанням самовдосконалення на основі адекватного сприйняття відповідних зовнішніх чинників. Саме тому метою статті є: встановлення особливостей сучасних вимог до професійної діяльності працівників Національної поліції.

Виклад основного матеріалу. Професійна діяльність працівників Національної поліції характеризується екстремальністю, яка пов'язана з постійною небезпекою для життя та здоров'я суб'єкта. Реалії сьогодення дозволяють відзначити, що належність особи до правоохоронних органів вже сама по собі може бути підставою для виникнення ризику для її життя, наприклад, при виконанні функціональних обов'язків з охорони публічної безпеки в місцях проведення масових заходів. Об'єктивними підставами виникнення екстремальних ситуацій в діяльності суб'єкта правоохоронних органів виступають: необхідність прийняття рішень, що можуть мати небажані особистісні наслідки, наявність вогнепальної зброї при несенні служби тощо.

На професійну діяльність працівників Національної поліції впливають атмосфера в суспільстві, оцінки населенням ефективності їх діяльності, рівень довіри до всієї структури Національної поліції України. Тому перед всіма підрозділами поліції стоїть одне з найважливіших завдань – підняття іміджу структури та завойовування довіри та авторитету у громадян.

Головними нормативними документами, які регламентують проведення професійного навчання поліцейських, є Закон України «Про Національну поліцію»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію»; Наказ МВС України «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України».

У статті 72 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що професійне навчання поліцейських включає у себе декілька видів, а саме:

- первинну професійну підготовку;
- підготовку у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання;
- післядипломну освіту;
- службову підготовку як систему заходів, спрямованих на оновлення та закріплення необхідних знань, умінь і навичок працівника Національної поліції.

У статті 73 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що поліцейські, які вперше прийняті на службу в поліцію, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, зобов'язані пройти первинну професійну підготовку за відповідними навчальними програмами (планами), затвердженими Міністерством внутрішніх справ України.

Статтею 74 Закону – «Підготовка поліцейських у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання» – визначено, що до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, можуть бути зараховані громадяни України, яким станом на 31 грудня року вступу виповниться 17 років.

Обов'язковим елементом освіти для поліцейських є також післядипломна освіта, про яку йде мова у статті 75 Закону, і здійснюється на загальних засадах, визначених законом «Про освіту». Післядипломна освіта включає в себе: спеціалізацію; перепідготовку; підвищення кваліфікації; стажування [5].

Нормативно-правова база здійснення професійного психологічного відбору кандидатів для служби в НП України представлена: Законом України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII, Наказом МВС України «Про затвердження Порядку відбору кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України» від 15.01.2015 р. № 29, Наказом МВС України «Про типовий порядок проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади» від 25.12.2015 р. № 1631, Наказом МВС України «Про затвердження Порядку психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції та Порядку обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності кандидатів на службу в поліції» від 17.12.2015 р. № 1583, Наказом НП України «Про затвердження переліку психологічних методик» від 02.12.2016 р. № 1257 та ін..

Як зазначає В.І. Барко, професійно-психологічним відбором є процес з'ясування ступеня придатності людини для певного виду діяльності на підставі співставлення її індивідуальних особливостей з вимогами професій, а також можливість вирішення завдань розподілу спеціалістів, комплектування навчальних та професійних груп, добір спеціаліста для групи, що вже функціонує [6].

Законом України «Про Національну поліцію» встановлені вимоги до кандидатів про прийняття на службу в Національну поліцію. Громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють державною мовою [1]. У сучасних умовах конкурс проходить у декілька етапів: 1) тестування: на знання законодавчої бази (професійний тест); тест загальних навичок; психологічний тест; 2) перевірка стану здоров'я кандидата; 3) перевірка рівня фізичної підготовки; 4) співбесіда. Психологічне обстеження проводять з метою визначення емоційного стану кандидата, придатності кандидата до служби в умовах підвищеного психологічного навантаження [13].

Професійно-психологічний відбір дозволяє визначити інтелектуально-мотиваційну і психологічну готовність кандидата до служби. Внаслідок відбору можна прогнозувати, чи освоїть людина ті професійні навички й уміння, які необхідні для оволодіння професією поліцейського; чи зможе в подальшому дана особа виконувати певну роботу; в якій службі даний кандидат буде найефективніший.

Професіоналізм характеризується гармонійним співвідношенням мотиваційної та емоційно-вольової сфер особистості. Рівень професіоналізму в реалізованому процесуальному психологічному просторі суб'єкта праці представлений нормативними, особистісними, професійними, соціальними конструктами [1]. Нормативний включає в себе систему правил, що регулюють професійну діяльність, вимоги до її процесу та результатів; особистісний – це індивідуальні особливості особистості, які проявляються в професійній сфері і опосередковують індивідуальний стиль діяльності. Професійний просторовий конструкт визначає систему вимог до професійних якостей. Соціальний конструкт відображає систему міжособистісних відносин в професійному середовищі, динаміку інтересів професійної групи [14].

В сукупності цих конструктів, професіоналізм має визначати ділову надійність, здатність успішно й безпомилково здійснювати конкретну правоохоронну діяльність як у звичайних умовах, так і в екстремальних, нестандартних ситуаціях.

Комунікативна компетентність працівника Національної поліції є також невід'ємною складовою сучасних вимог до професійної діяльності та іміджу. Комунікативна компетентність поліцейського є важливою здатністю вступати у психологічний контакт з громадянами, формування довірливих відносин у суспільстві, заснованих на згоді та взаємному сприйнятті, забезпечення сприятливими контактами властивостями особистості, робота з конфіденційними та інформаційними джерелами [8].

У процесі професійної комунікації працівника Національної поліції можна виділити такі функції спілкування:

- когнітивну – отримання необхідної службової інформації;

- перцептивну – сприймання об'єкта, який передає інформацію;

- інтерактивну – вплив як правоохоронця на об'єкт, так і вплив об'єкта на правоохоронця [9].

Комунікативна компетентність працівника Національної поліції є показником професійної компетентності та обов'язковим елементом формування позитивного іміджу поліцейського [11].

Відповідно до підпункту 9 пункту 1 розділу II Правила етичної поведінки поліцейських, поліцейський, під час виконання службових обов'язків, повинен мати охайний зовнішній вигляд (одяг,

зачіска, аксесуари та атрибути). Обов'язкове носіння форменого одягу викликає у громадян серйозне ставлення до особи поліцейського, поважне відношення до представника влади [15].

Носіння працівниками Національної поліції вусів та бороди стало сучасним трендом. Вони повинні мати охайний вигляд. Такі особливості зовнішності поліцейських не впливають на відношення громадян до працівників Національної поліції та дозволені керівництвом національної поліції України.

Невід'ємною частиною вимог до професійної діяльності та позитивного іміджу працівника Національної поліції та є діджиталізація, шляхом впровадження мобільних додатків, вироблення механізмів оплати штрафів, подання звернень громадян онлайн, застосування електронних ресурсів, удосконалення діяльності call- центрів Національної поліції [13]. Сучасний працівник Національної поліції має бути обізнаним та оперативно вирішувати поставлені завдання за допомогою гаджетів, мобільних додатків та електронних ресурсів, що в свою чергу має позитивний вплив на ефективність діяльності Національної поліції та імідж поліцейського в цілому.

Висновки і подальші перспективи в цьому напрямку. Підсумовуючи вище викладене, варто зазначити, що професіоналізм працівника Національної поліції є результатом взаємодії особистості працівника поліції та механізму його професійної підготовки. До складових професіоналізму поліцейського потрібно віднести рівень розвитку комунікативної компетентності, ступінь врівноваженості та стресостійкості, вміння ставити перед собою цілі та їх досягати, інтелектуальний розвиток, рівень високої правосвідомості, що проявляється у неухильному дотриманні законності, прав і свобод громадян при реалізації поставлених завдань перед працівниками Національної поліції.

Соціально-психологічні чинники інтеграції сучасного суспільства дають змогу визначити перспективи розвитку та шляхи удосконалення сучасних вимог до професійної діяльності працівника Національної поліції.

Професіоналізм та імідж працівника Національної поліції є запорукою успіху та належного сприйняття суспільством його роботи, які визначають з урахуванням особистісного, соціального та діяльнісного компонентів. Імідж працівника поліції не лише визначає авторитет і повагу до нього, а й слугує визначальним чинником престижу цієї професії. Напрямами розвитку позитивного іміджу поліцейського є: удосконалення системи професійного добору та професійної психологічної підготовки поліцейських; проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо функцій та обов'язків як власне поліцейських, так і пересічних громадян, інформування щодо

результатів діяльності поліції, надання правової допомоги населенню; формування корпоративної культури Національної поліції України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2015, № 40–41, ст. 379.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» / <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704>.
3. Наказ МВС України від 26.01.16 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» / <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>
4. Aldwin, C. M. Stress, coping, and development. *Second Edition: An Integrative Perspective*. New York: Guilford, 2007. 432 p.
5. Барко В.І. Профілактика адиктивної поведінки у працівників ОВС України : Навчальний посібник / В.І. Барко, І.В. Клименко, В.О. Криволапчук. К., 2009. 52 с.
6. Barko V., Okhrimenko I., Medvediev V., Vagina O., Okhrimenko S. Professional Psychological Profile of a Modern Patrol Officer as the Basis of Efficient Official Activities. *Postmodern Openings*. 2020. No. 11 (3). P. 1–19. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/11.3/197>.
7. Bondarenko V., Okhrimenko I., Yevdokimova O., Sydorchuk N., Dzhazhyk O., Boichuk I., Kalashnik N., Kozlovets M., Slyusar V., Pavlenko V., Biruk N., Verbovskyi I., Bloschynskyi I. Professional Skills and Competencies of the Future Police Officers. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. No. 9 (5). P. 35–43. URL: <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/975>.
8. Kozubenko I. Communication barriers and ways to overcome them. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: [збірник]*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 36. С. 195–199.
9. Козубенко І.В. Комунікативна складова професійної діяльності поліцейського. *Юридична психологія*. 2022. № 2 (31). С. 122–129. DOI: <https://doi.org/10.33270/03223102.122>.
10. Кудерміна О.І. Психологічні особливості професійного спілкування суб'єктів правоохоронної діяльності. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*. № 12. 2019. С. 538–547. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2011-12%p>.
11. Maddi, S., Khoshaba, K., Jensen, E., Carter, J. L. Lu, Harvey, R. H. Hardiness training for high risk undergraduates. *NACADA Journal*. 2002. № 22. P. 45–55.
12. Ostapovich V., Barko V., Okhrimenko I., Yevdokimova O., Ponomarenko Y., Prontenko K., Antonova O., Sydorchuk N., Sokolovskiy O., Bloschynskyi I. Psychological Profile of Successful Criminal Police Officer. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. No. 9 (3). P. 120–133. URL: <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/755>.
13. Психологічна та фізична готовність особистості до дій в екстремальних ситуаціях : практичний посібник / В.П. Остапович, В.Г. Бабенко, Л.А. Кирієнко / за ред. В.О. Криволапчука. К. : ДНДІ МВС України, 2016. 84 с.

14. Романенко О.В. Формування навичок медіації в майбутніх правоохоронців. *Юридична психологія*. 2022. № 2(31). С. 10–112. DOI: <https://doi.org/10.33270/03223102.106>.

15. Розгон О. Г. Імідж поліцейського як складник його професійної діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 6 (35). С. 149–152. DOI: [https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i6\(35\).708](https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i6(35).708).

16. Ta V. P., Lande B., Suss J. Emotional reactivity and police expertise in use-of-force decisionmaking. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 2021. No. 36 (3). P. 513–522. DOI: 10.1007/s11896-020-09428-5 13.

17. Цільмак О.М., Яковенко С.І. Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів громадської безпеки: підручник. Одеса: ОДУВС, 2012. 140 с.